

УДК [339.175:63]:334.72

DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.1.9>

Бойко В.О.

кандидат економічних наук, доцент,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8032-5731>

Boiko Viktoriia

State Higher Educational Institution
«Kherson State Agrarian University»

ОПТОВІ РИНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

WHOLESALE MARKETS OF AGRICULTURAL PRODUCTS AS A PROMISING TREND IN THE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP

У статті обґрунтовано конкурентні переваги оптових ринків, виокремлено основні напрями діяльності та вигоди держави від створення мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні. Основні переваги функціонування оптових ринків – якість продуктів харчування, контроль за цінами, наповнення бюджету, підвищення конкуренції на споживчому ринку, швидке просування продукції до споживачів, створення нових робочих місць. На підставі отриманих результатів зроблено висновок про доцільність створення мережі оптових продовольчих ринків, як важливої умови забезпечення економічної безпеки товаровиробників та задоволення потреб споживачів якісними продуктами харчування.

Ключові слова: конкурентні переваги, оптовий ринок, торгівля, підприємницька діяльність, якість продукції, ціни.

В статье обоснованы конкурентные преимущества оптовых рынков, выделены основные направления деятельности и выгоды государства от создания сети оптовых рынков сельскохозяйственной продукции в Украине. Основные преимущества функционирования оптовых рынков – качество продуктов питания, контроль за ценами, наполнение бюджета, повышение конкуренции на потребительском рынке, быстрое продвижение продукции к потребителям, создание новых рабочих мест. На основании полученных результатов сделан вывод о целесообразности создания сети оптовых продовольственных рынков, как важного условия обеспечения экономической безопасности товаропроизводителей и удовлетворения потребностей потребителей качественными продуктами питания.

Ключевые слова: конкурентные преимущества, оптовый рынок, торговля, предпринимательская деятельность, качество продукции, цены.

The current state of the market of agricultural and food products in Ukraine is characterized by rather slow formation of the market scheme of promoting products to consumers, which would be capable of reducing the losses of agricultural products, improving their quality, assisting in market pricing. The appearance of non-organized resellers at the market of agricultural products, their multiple resale of products causes an increase in retail prices, quality loss, a reduction in the range of products. In a market economy, wholesale markets are one of the most important elements of the system of goods movement from a producer to a consumer, an institution, arranging and stimulating the distribution of agricultural products. In order to develop the infrastructure of the agrarian market the Decree «About the approval of the order of using funds, envisaged in the state budget to provide financial support to create wholesale markets of agricultural products» was adopted, according to which a wholesale market should be organized in every region. Therefore the issue of developing an efficient infrastructure of wholesale markets in Ukraine's regions remains important to provide the population of all the regions with various agricultural products. Wholesale markets of agricultural products are an important element of marketing infrastructure and the institution at the agrarian market making it possible to manage sales of bulk batches of agricultural products. The paper substantiates the competitive advantages of wholesale markets, distinguishes the main directions of the activity and the advantages of the country from building a network of wholesale markets of agricultural products in Ukraine. The main advantages of the functioning of wholesale markets are the quality of food products, price control, better budgeting, increasing competition at the consumer market, fast promotion of products to consumers, creating new jobs. On the basis of the obtained results we draw a conclusion about the expediency of building a network of wholesale food markets as an important premise of ensuring economic security of commodity producers and meeting the demand of consumers for high-quality food products.

Key words: competitive advantages, wholesale market, trade, entrepreneurial activity, product quality, prices.

Постановка проблеми. Сучасний стан ринку сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні характеризується досить повільним формуванням ринкової схеми просування продукції до споживача, яка була б здатна забезпечити скорочення втрат сільськогосподарської продукції, підвищити її якість, сприяти формуванню ринкових цін. На сьогодні в ланцюгу «виробник – оптовик – роздрібний продавець – споживач», який лише формується, відсутні тривалі, стабільні зв'язки. Поява на ринку сільськогосподарської продукції неорганізованих посередницьких структур, багаторазовий перепродаж товарів цими структурами призводять до завищення роздрібних цін.

У ринковій економіці оптові ринки є одним з найважливіших елементів системи руху товарів, інструментом, який упорядковує і стимулює розподіл сільськогосподарської продукції. Інфраструктурна ланка товарних ринків в Україні відіграє надзвичайно важливу роль як сегменту, відповідального за фінансово-логістичне обслуговування інших секторів. Ефективний розвиток сировинного та виробничого секторів товарних ринків забезпечується у першу чергу за рахунок належного відтворення інвестованого капіталу шляхом організованого просування товарів до споживачів та раціонального розподілу зворотних фінансових потоків.

Особливої актуальності проблема відтворення інвестиційного потенціалу підприємств реального, зокрема продовольчого, сектору економіки України набуває в сучасних умовах фактичної самокупності інвестиційного процесу, коли одним з головних

джерел капіталовкладень залишаються власні кошти підприємств. Україна з її надзвичайно сприятливими кліматичними умовами та родючими землями має необхідні передумови для ефективного розвитку агросектору. Однак відсутність ефективного ринку збуту сільськогосподарської продукції стримує можливості аграрних підприємств та інших господарств в нарощуванні продуктивності та обсягів виробництва. Тому актуальним питанням стає створення ефективної чи трансформація діючої інфраструктурної ланки, особливо на ринках стратегічно важливої продукції з метою організації роботи ефективних оптових операторів, спроможних забезпечувати в необхідних обсягах реалізацію продукції, відтворення інвестованих коштів та сприяти втіленню в життя державної регуляторної політики [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на значну роль оптової торгівлі в сучасній фінансово-економічній системі України, розв'язання існуючих проблем у цій сфері є важливим науково-практичним завданням та зумовлюють необхідність дослідження проблеми. Морозов Р., Бойко Л. [2] розглядають роль оптової торгівлі як важливу складову інфраструктури аграрного ринку. Pchenko, N., Kulik A., & Magda [3] провели дослідження сучасних методів організації оптової торгівлі на вітчизняних підприємствах та визначили концептуальні положення розвитку оптової торгівлі відповідно до впровадження омніканальної стратегії. Pchenko N. [4] розглянула проблеми впровадження та класифікаційні ознаки інновацій на підприємствах оптової торгівлі в Україні, обґрунтувала доцільність оцінки ризиків впровадження інновацій підприємством оптової торгівлі. Павленко І., Шибайкін В., Твердова І., Маракова А. [5] довели необхідність застосування інноваційних розробок в якості конкурентної переваги суб'єктів агровиробничого ринку.

Доманська Н. [6] провела аналіз відповідності оптових ринків сільськогосподарської продукції як підприємницького суб'єкта діяльності в світлі Господарського кодексу та Законів України. Розбудова і діяльність оптових ринків повинна враховувати економічні та соціально-правові умови, рівень фінансових ресурсів [7], а також відсутність в Україні компаній, які мають достатній досвід в розробці техніко-економічного обґрунтування і організації побудови оптових ринків сільськогосподарської продукції згідно з прийнятими європейськими і світовими стандартами. Дослідження Севідової, І. [8] присвячено визначенню факторів впливу на формування і розташування оптових ринків та особливості їх функціонування. Автор розглянула сучасну методичку оцінювання актуального стану ринку овочевої продукції, вказала напрями вдосконалення цієї методички з метою подальшого підвищення достовірності оцінки ринкового потенціалу аграрного підприємства.

Kravtsiv V., Kolodiichuk V., & Kolodiichuk I. [9] встановили взаємозв'язок між зростанням масштабів сільськогосподарських ринків і посиленням антропогенного навантаження на оточуюче середовище. Поперечний С., Клебан О. [10] розглядають діяльність оптових ринків сільськогосподарської продукції у зарубіжній практиці.

Jean-Joseph Cadilhon, Andrew P. Fearn, David R. Hughes & Paule Moustier [11] дослідили розвиток функцій оптових ринків у Західній Європі та їх адаптацію до сучасних умов. Функції оптових ринків, що розглядаються в економічній та управлінській сфері, включають фізичні – збір продуктів харчування в одному місці, що допомагає розподілити потоки від розсіяних джерел, зберігання, сортування, постачання і економічні – сприяння інформації та конкуренції зацікавлених сторін, банківська діяльність. Науковцями доведена важливість оптових ринків у маркетингу продуктів харчування до виконання цих функцій.

Питання ринкових інституцій, управління, операції на оптових ринках, планування та проектування знайшли відображення в роботах J. D. Tracey-White [12]. Оптові центральні ринки конфігуруються як суттєвий елемент у каналах розподілу. Їх роль поширюється на економічне зростання, створення робочих місць, стабільність цін, безпеку

постачання, творчі інновації та якість життя. Існують різні класифікації оптових ринків відповідно до географічного розташування, функції в межах каналу, різноманітності та орієнтації пропозиції, типу управління та характеру власників. Cerdeño, V., Ripol J. [13] аналізують «невидима рука» ринку і «видима рука» державних органів, що приймають рішення, враховуючи роль, яку зв'язки (виробництво, споживання, фіскальна, внутрішня і зовнішня і соціальна чи кооперативна) створюють на оптових ринках.

Різноманітність поглядів науковців вимагають подальших досліджень щодо конкурентних переваг функціонування оптових ринків як спеціалізованої форми господарсько-торгівельної підприємницької діяльності.

Мета статті: обґрунтувати конкурентні переваги оптових ринків як перспективний напрям розвитку підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Необхідність побудови і функціонування оптових ринків сільськогосподарської продукції (ОРСП) в Україні є незаперечною і як доконаний факт підтверджується низкою законодавчих актів та урядових постанов, зокрема, Законом України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції» (2009 р.). Відповідно до Закону основними напрямками діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції є:

- створення операторам оптових ринків сільгосппродукції належних умов для купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;
- сприяння прискореному просуванню її від виробника до кінцевого споживача у торговельному ланцюгу;
- надання можливості для виходу на ринок сільськогосподарської продукції усім постачальникам і споживачам такої продукції;
- визначення необхідного переліку сільгосппродукції, що має включати переважну більшість загальної номенклатури виробленої продукції, скорочення втрат сільськогосподарської продукції;
- забезпечення постачання населенню якісної сільгосппродукції;
- облаштування єдиного місця купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;
- забезпечення концентрації сільськогосподарської продукції у визначеному місці;
- сприяння вітчизняним виробникам сільськогосподарської продукції в одержанні прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції;
- забезпечення достовірною інформацією операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції про кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції та споживчу якість такої продукції;
- сприяння операторам оптових ринків сільськогосподарської продукції у підготовці сільськогосподарської продукції до купівлі та продажу;
- забезпечення здійснення ветеринарно-санітарного контролю та нагляду відповідно до Правил здійснення ветеринарно-санітарного контролю та нагляду для оптових ринків сільськогосподарської продукції, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Оптовий ринок сільськогосподарської продукції створює належні умови для забезпечення здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією шляхом надання таких послуг:

- забезпечення операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції спеціально облаштованими робочими місцями;
- підготовка партій сільськогосподарської продукції до продажу;
- документальне оформлення (у разі необхідності) купівлі-продажу сільськогосподарської продукції;
- формування партій стандартизованої сільськогосподарської продукції;
- організація торгів, аукціонів;
- складування, зберігання, відвантаження та доставка партій сільськогосподарської продукції;

- контроль якості сільськогосподарської продукції;
- забезпечення операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції достовірною інформацією про кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції та споживчу якість такої продукції;
- рекламні послуги;
- узагальнення і поширення достовірної інформації щодо попиту і пропозиції сільськогосподарської продукції, рівня цін;
- організація виставок, тренінгів, семінарів, конференцій, навчальних курсів, конкурсів;
- транспортування партій сільськогосподарської продукції;
- забезпечення продавців та покупців необхідною вантажно-розвантажувальною технікою, ваговимірними обладнаннями тощо;
- охорона майна операторів оптових ринків сільськогосподарської продукції;
- інші послуги, необхідні для здійснення діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Оптовий ринок сільськогосподарської продукції повинен забезпечувати надання послуг, необхідних для здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією, на постійній і регулярній основі. Послуги оптових ринків сільськогосподарської продукції надаються на договірній основі, якщо інше не встановлено законодавством [14].

Розбудова мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції повинна відповідати національним і світовим вимогам, прийнятими Світовим союзом оптових ринків (WUWM). Створення в Україні за регіональним принципом оптових ринків сільгосппродукції дозволить: – сконцентрувати в одному місці пропозицію сільськогосподарської продукції різних товаровиробників прилеглих регіонів; – надати всім постачальникам сільськогосподарської продукції можливість виходу на конкурентний (немонополізований) ринок; – підвищити ефективність постачання і розподілу продовольства міст і населених пунктів; – прискорити і спростити фінансові розрахунки, оптимізувати процес товароруку; – забезпечити об'єктивною ринковою інформацією про попит та пропозицію на аграрну продукцію відповідних оптових постачальників і споживачів; – підтримати місцевих товаровиробників за рахунок створення упорядкованої системи збуту і налагодження зворотного зв'язку від кінцевого споживача до виробника; – сприяти формуванню справедливої ринкової ціни і виключити численних посередників між сільськогосподарськими товаровиробниками і кінцевими споживачами; – полегшити контроль держави за розподілом аграрної продукції та не допустити на внутрішній ринок продукції, небезпечної для здоров'я населення; – підтримати організації роздрібною торгівлі і громадського харчування шляхом зниження витрат, пов'язаних із закупівлею продукції; – створити центри накопичення та передачі знань, досвіду, інновацій, нових тенденцій у сільському господарстві, оцінки аграрного ринку, прогнозування та статистики, ознайомлення зі світовим досвідом; – створити осередки державних та громадських організацій (дорадча служба, фонд підтримки фермерства, тощо) з метою підтримки національного виробника; – запровадити нові механізми збуту сільськогосподарської продукції: біржові та аукціонні торги, дистанційне визначення ціни, віртуальний торговий майданчик в Інтернеті та ін. [15].

Аграрний ринок може ефективно функціонувати лише за умови створення його досконалої інфраструктури, до складу якої відносять тих операторів ринку, що безпосередньо обслуговують обмінні операції: аграрні товарні біржі, торгові дома, оптові ринки, ярмарки, аукціони. Саме ці елементи інфраструктури аграрного ринку повинні наближати його будову до біполяризованої і забезпечувати взаємодію суб'єктів цього ринку та вільне просування сільськогосподарської сировини і продовольства в межах держави. При цьому важлива роль відводиться логістичному забезпеченню цих склад-

ників інфраструктури – транспорту, складському господарству, а також системі цінового моніторингу, стандартизації і сертифікації продукції.

Успішне функціонування ринку агропромислової сфери в Україні вимагає подальшого розвитку інформаційної та маркетингової служби, створення розгалуженої мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції, які є необхідними елементами конкуренції та боротьби. Прискорення розвитку інфраструктури ринку, посилення конкурентної боротьби у сфері обігу, надасть змогу сільськогосподарським виробникам обирати такі канали розподілу аграрної продукції, які б забезпечили досягнення найбільшої результативності діяльності, максимізації прибутку, а також створення умов стимулювання інвестиційної діяльності при розвитку елементів інфраструктури аграрного ринку. Ефективний розвиток ринку аграрної продукції можливий лише при взаємодії та взаємному доповненні всіх складових його інфраструктури, які залишаються самостійними і мають власну функціональну спрямованість [16].

Проте за останні роки (2010–2018 рр.) інфраструктура аграрного ринку хоч і стала швидше розвиватися, але вона ще не досконала, спостерігається її дисфункціональність, що виявляється насамперед у слабкій доступності безпосередніх сільськогосподарських товаровиробників до організованих каналів збуту, у розрізненості дій окремих елементів інфраструктури, у неспроможності їх протистояння виявам монополізму і здійснення ефективного регулювання товаропотоків в аграрній й сфері та забезпечення ринкового ціноутворення. Негативний вплив на функціонування інфраструктури аграрного ринку справляє низький розвиток комунікаційної мережі.

За даними обстеження підприємств, основним видом економічної діяльності яких була оптова торгівля (охоплювало 34 тис. підприємств), оптовий товарооборот склав 1908,7 млрд. грн, що у порівнянних цінах на 2,8% більше від обсягу 2016 р. В обсязі оптового товарообороту найбільш вагомими були частки оптового товарообороту підприємств, основним видом економічної діяльності яких є оптова торгівля паливом (17,8%), продуктами харчування, напоями, тютюновими виробами (14,9%), товарами господарського призначення (12,4%) та хімічними продуктами (9,2%). У 2017 р. обсяг оптового товарообороту в середньому на одне підприємство збільшився і становив 56,2 млн. грн проти 45 млн. грн у 2016 р. У розрахунку на одне підприємство середня кількість працівників обстежених підприємств становила 12 осіб. Більшим за середній по країні цей показник був на підприємствах оптової торгівлі м. Києва та Київської області (16 осіб) Житомирської та Рівненської (13 осіб), Волинської та Чернівецької (17 осіб), Миколаївської (19 осіб) областей [17].

У 2017 р. в Херсонській області діяло 559 підприємств, основним видом економічної діяльності яких була оптова торгівля. Оптовий товарооборот (без ПДВ і акцизу) підприємств оптової торгівлі у 2017р. становив 12630,3 млн. грн., що на 16,9% більше обсягу 2016р. Провідне місце в структурі оптового товарообороту продовжували займати непродовольчі товари (75,8%). Їх було реалізовано на 9573,5 млн. грн, у товарній структурі яких значна частка припадала на торгівлю енергетичними матеріалами та продуктами перероблення нафти (15,6%), добривами та агрохімічною продукцією (7,7%), будівельними матеріалами (7,3%). Підприємствами оптової торгівлі у 2017 р. було реалізовано продовольчих товарів на суму 3056,8 млн. грн. З них найбільше: пива, крім відходів пивоваріння (16,3%), м'яса та м'ясних продуктів (16,1%), продуктів молочних, масла та сирів (10%), фруктів та овочів свіжих (9%). Товари, які вироблені в Україні склали 60,9% від загального обсягу оптового продажу у 2017 р. [18].

На даний час в Україні діє 4 великі оптові ринки сільськогосподарської продукції («Шувар» м. Львів, «Столичний» м. Київ, «Початок» м. Одеса та «Нежданний» Херсонська область). Оптовий ринок сільськогосподарської продукції «Нежданний», один з найбільших сільськогосподарських ринків оптової торгівлі в Україні, має розвинену інфраструктуру: адміністративні будівлі, м'ясо-молочний павільйон, магазини, місця відпочинку. Страте-

гічним фактором його розвитку є зручне розташування і значний асортимент продукції. До послуг споживачів на ринку пропонують свіжі овочі, фрукти, ягоди, дині та кавуни.

На Херсонщині сучасний стан ринку сільськогосподарської продукції та продовольства характеризується стрімким формуванням ринкової схеми просування продукції від виробника до споживача, яка була б здатна забезпечити скорочення витрат сільськогосподарської продукції, підвищити її якість, сприяти формуванню ринкових цін. Ринок у значній мірі сприяє формуванню ціни на овочеву і фруктову-ягідну продукцію не тільки на півдні України, а й усю територію країни, оскільки оптова ціна є визначальною для подальшої закупівлі та реалізації переробним компаніям, дистрибуторам і торговельним центрам.

На Херсонщині зареєстровано 63 оптово-роздрібних ринків, з яких 18 відносяться до системи облспоживспілки, які надають послуги щодо збуту продукції продовольчого та непродовольчого напрямків. Облспоживспілка здійснює закупівлю та реалізацію продукції на Херсонщині, співпрацює з західними регіонами в напрямку закупівлі та обміну продукцією з метою забезпечення області товарами, які не виробляються на Херсонщині [19].

Відновлення авіаційної діяльності та розвитку аеропорту «Херсон» для сільгосптоваровиробників Херсонщини відкривається перспектива експортувати свою продукцію вантажними авіалініями. На шляху до аеропорту вже визначене місце оптового ринку, яке розташоване на відстані 10 км. до нього. Тобто, витрати на логістику будуть зменшені, що вплине на остаточне зниження собівартості продукції.

Враховуючи, що в області виробництво сільськогосподарської продукції є роздрібним, впорядкувати та стимулювати рівномірний розподіл овочів, фруктів, баштанних та інших сільськогосподарських продуктів можливо лише завдяки розширенню мережі інформаційно-логістичних центрів та розвитку існуючої мережі оптово-роздрібних ринків, а не створювати додаткові оптово-роздрібні потужності. В кінцевому результаті це дозволить забезпечити ринок збуту сільськогосподарської продукції, вирощеної вітчизняними товаровиробниками, і що важливо, вести регуляторну цінову політику відповідно до реальних показників попиту та пропозиції [20].

Отже, вигоди держави від створення мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні та південному регіоні більш ніж очевидні. Це й підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, прозорість ринку, контроль за цінами, якість харчових продуктів, наповнення бюджету та оптимізація витрат, підвищення конкуренції на споживчому ринку, швидке просування продукції до споживачів, створення нових робочих місць і, як результат, підвищення рівня життя населення.

Висновки. Оптові ринки сільськогосподарської продукції є ефективним чинником конкурентоспроможності виробників сільськогосподарської продукції, підвищення її якості. При розбудові мережі оптових продовольчих ринків потрібно враховувати регіональні особливості природно-ресурсного потенціалу, стан виробництва сільськогосподарської продукції, ємність ринку продукції. Виходячи з цього буде розбудовуватися інфраструктура оптового ринку. Наприклад, ОРСП східного, Придніпровського і Південного регіонів вимагають більше сховищ для зберігання картоплі, овочів, фруктів, Донецького регіону – сховищ для зберігання ввезених з інших регіонів та імпорту молочних і м'ясних продуктів, фруктів. Найбільш реальним шляхом залучення інвестицій в розбудову мережі ОРСП є комерційні інвестори при дієвій підтримці державних та місцевих владних структур. Конкурентноспроможність діяльності ОРСП може бути забезпечена лише при використанні інноваційного менеджменту та інноваційної маркетингової стратегії.

Розбудова мережі оптових ринків сільськогосподарської продукції та їх діяльність вимагають подальших розробок в напрямі залучення зовнішніх інвестицій та внутрішнього капіталу через різноманітні форми державно-приватного партнерства та ширшої участі в них виробничих і переробних структур.

Отож це ще раз свідчить, що ОРСП сприятимуть не тільки розвитку виробництва сільгосппродукції, але й її ефективній реалізації усіма торговими ланками. Не залишаться у програтії і ерербними – вони будуть звільнені від додаткових витрат, оскільки теж зможуть обійтися без послуг численних перекупників, завдяки створенню ринків оптової торгівлі можна на третину знизити ціни на сільгосппродукцію. Тож сьогодні питання створення оптових ринків не тільки не втратило своєї актуальності, а й постало як нагальна потреба, продиктована вимогами сучасної економіки.

Список використаних джерел:

1. Лисюк В.М. Стратегія розвитку оптових ринків сільськогосподарської продукції в Україні. *Економічні інновації*. 2011. Вип. 43. С. 150–159.
2. Морозов Р.В., Бойко Л.О. Економічна роль біржової торгівлі та сучасні тенденції розвитку. *Агросвіт*. 2018. № 9. С. 3–8.
3. Pichenko N., Kulik A., & Magda R. Trends in development of wholesale trade in Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2018. 170(3-4), 38–42. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V170-07> (in Ukrainian)
4. Pichenko N. Issues of innovative approaches implementation to the wholesale trade enterprises. *Economic Annals-XXI*. 2016. 160(7-8), 66–70. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V160-13>
5. Pavlenko I., Shibaykin V., Tverdova I., & Marakova, A. Business mechanism of innovation-driven development of the agricultural market infrastructure. *Economic Annals-XXI*. 2018. 169(1-2), 57–61. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V169-11>
6. Доманська Н.А. Оптові ринки сільськогосподарської продукції як форми підприємницької діяльності та їх організаційно-правові форми та моделі. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького*. 2017. Т. 19. № 81. С. 88–92.
7. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств : монографія. Херсон : Айлант, 2015. 184 с.
8. Сєвідова І.О. (2018). Фактори впливу на функціонування оптових ринків овочевої продукції. *Агросвіт*. № 2. С. 28–32.
9. Kravtsiv V., Kolodiichuk V., & Kolodiichuk I. The greening of transport and logistics systems of regional agricultural markets. *Economic Annals-XXI*. 2018. 171(5–6). С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V171-06>
10. Поперечний С. І. Клебан О. Л. Зарубіжний досвід організації оптових ринків сільськогосподарської продукції. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького*. 2011. Т. 13. № 1(1). С. 448–454. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_1\(1\)_77](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_1(1)_77)
11. Jean-Joseph Cadilhon, Andrew P. Fearnе, David R. Hughes & Paule Moustier. Wholesale markets and Food Distribution in Europe: New Strategies for Old Functions. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.587.4053>
12. Tracey-White J. D. Wholesale markets. Planning and design manual. URL: <https://trove.nla.gov.au/version/43054991>
13. Cerdeño V., Ripol J. La mano visible en los mercados mayoristas. Enlaces y objetivos de politica economica. *Informacion Comercial Española. Revista de Economía*. 2012. № 868 (Septiembre-October). С. 133–152.
14. Закон України «Про оптові ринки сільськогосподарської продукції». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T091561.html
15. Поплавська Ж.В. Поплавський В.Г. Формування гуртового ринку плодоягідної продукції. *Економіка АПК*. 2009. № 4. С. 106–112.
16. Клімова І.О. Ринок сільськогосподарської продукції: особливості розвитку та проблемні питання формування інфраструктури. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики*. 2011. (8). 138–147. URL: http://eprints.zu.edu.ua/11658/1/Statyya_9.pdf
17. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
18. Діяльність підприємств оптової торгівлі Херсонської області у 2017 році. URL: <http://khoda.gov.ua/dijalnist-pidpriemstv-optovoi-torgivli-hersonskoi-oblasti--%C2%A0u-2017-roci>
19. Бойко Л.О., Степанова М.М. Особливості розвитку ринку сільськогосподарської продукції Херсонської області: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Економічний потенціал аграрного сектору України: наукові підходи та практика реалізації», (м. Херсон, 6–7 квітня 2017). С. 26–29.

20. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*. 2019. 175(1–2). P. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>

References:

1. Lysiuk, V.M. (2011). Stratehiia rozvytku optovykh rynkiv silskohospodarskoi produktsii v Ukraini [The strategy of the development of wholesale markets of agricultural products in Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii* [Economic innovations], 43, pp. 150–159.
2. Morozov, R.V. & Boiko, L.O. (2018). Ekonomichna rol birzhovoi torhivli ta suchasni tendentsii rozvytku [The economic role of exchange trade and the modern tendencies of its development]. *Ahrosvit* [Agroworld], № 9, pp. 3–8.
3. Ilchenko, N., Kulik, A., & Magda, R. (2018). Trends in development of wholesale trade in Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 170(3-4), pp. 38–42. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V170-07>
4. Ilchenko, N. (2016). Issues of innovative approaches implementation to the wholesale trade enterprises. *Economic Annals-XXI*. 160(7-8), 66–70. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V160-13>
5. Pavlenko, I., Shibaykin, V., Tverdova, I., & Marakova, A. (2018). Business mechanism of innovation-driven development of the agricultural market infrastructure. *Economic Annals-XXI*. 169(1-2), 57–61. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V169-11>
6. Domanska, N.A. (2017). Optovi rynky silskohospodarskoi produktsii yak formy pidpriemnytskoi diialnosti ta yikh orhanizatsiino-pravovi formy ta modeli. [Wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity and their organizational and legal forms and models]. *Naukovyi visnyk LNUVMB imeni S.Z. Gzhytskoho* [Scientific bulletin of Lviv Nationaly University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi], T. 19, № 81, pp. 88–92.
7. Tanklevska N.S., Karnaushenko A.S. (2015). Rozvytok finansuvannia innovatsiinoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: monohrafiia [The Development of Financing Investment Activities of Agricultural Enterprises: Monograph]. Kherson: Ailant, 184 p.
8. Sievidova, I. O. (2018). Faktory vplyvu na funktsionuvannia optovykh rynkiv ovochevoi produktsii [The factors that impact the functioning of wholesale markets of vegetable products]. *Ahrosvit* [Agroworld], № 2, pp. 28–32.
9. Kravtsiv, V., Kolodiichuk, V., & Kolodiichuk, I. (2018). The greening of transport and logistics systems of regional agricultural markets. *Economic Annals-XXI*. 171(5-6), pp. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V171-06>
10. Poperechnyi, S. I. & Kleban, O. L. (2011). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii optovykh rynkiv silskohospodarskoi produktsii [The foreign experience of organizing wholesale markets of agricultural products]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterynarnoi medytsyny ta biotekhnologii im. Gzhytskoho* [Scientific bulletin of Lviv Nationaly University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi], T. 13, № 1(1), pp. 448–454. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_1\(1\)_77](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlnu_2011_13_1(1)_77)
11. Cadilhon, J.-J., Fearn, A. P., Hughes, D. R. & Moustier, P. (2003). Wholesale markets and Food Distribution in Europe: New Strategies for Old Functions. Retrieved from: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.587.4053>
12. Tracey-White, J. D. (1991). Wholesale markets. Planning and design manual. Retrieved from: <https://trove.nla.gov.au/version/43054991>
13. Cerdeño, V. & Ripol, J. (2012). La mano visible en los mercados mayoristas. Enlaces y objetivos de politica economica. *Informacion Comercial Española. Revista de Economía*, № 868 (Septiembre-Octubre), pp. 133–152.
14. Zakon Ukrainy «Pro optovi rynky silskohospodarskoi produktsii» [The Law of Ukraine «About wholesale markets of agricultural products»]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17>
15. Poplavska, Zh.V. & Poplavskiy, V.H. (2009). Formuvannia hurtovoho rynku plodoiahidnoi produktsii [The formation of a wholesale market of fruit and berry products]. *Ekonomika APK* [Economics of APC], № 4, pp. 106–112.
16. Klimova, I.O. (2011). Rynok silskohospodarskoi produktsii: osoblyvosti rozvytku ta problemni pytannia formuvannia infrastruktury [Market of agricultural products: the peculiarities of development and the problem issues of infrastructure formation]. *Prykladna statystyka: problemy teorii ta praktyky* [Applied statistics: the problems of theory and practice], (8), pp. 138–147. Retrieved from: http://eprints.zu.edu.ua/11658/1/Stattya_9.pdf

17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

18. Diialnist pidpriemstv optovoi torhivlii Khersonskoi oblasti u 2017 rotsi [Activity of the Enterprises of Wholesale Trade in Kherson Region in 2017]. URL: <http://khoda.gov.ua/diialnist-pidpriemstv-optovoi-torgivlii-hersonskoi-oblasti--%C2%A0u-2017-roci>

19. Boiko, L.O. & Stepanova, M.M. (2017). Osoblyvosti rozvytku rynku silskohospodarskoi produktsii Khersonskoi oblasti: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii «*Ekonomichnyi potentsial ahrarnoho sektoru Ukrainy: naukovi pidkhody ta praktyka realizatsii*», (m. Kherson, 6-7 kvitnia 2017) [The peculiarities of the development of the market of agricultural products in Kherson region: materials of the International scientific and practical Internet-conference “*Economic potential of the agrarian sector of Ukraine: scientific approaches and implementation practice*”], (Kherson, 6-7 April, 2017), pp. 26–29.

20. Boiko, V., Kwilinski, A., Misiuk, M., & Boiko, L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI* (2019), 175(1-2), pp. 68–72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>